

Samling af Afgørelser

DOMSTOLENS DOM (Tredje Afdeling)

29. juni 2023*

»Præjudiciel forelæggelse – forbrugerbeskyttelse – angivelse af priser på varer – direktiv 98/6/EF – artikel 2, litra a) – udtrykket »salgspris« – varer, der sælges i pantbelagt returemballage – national lovgivning, der pålægger angivelse af størrelsen på pantbeløbet særskilt fra salgsprisen«

I sag C-543/21,

angående en anmodning om præjudiciel afgørelse i henhold til artikel 267 TEUF, indgivet af Bundesgericht (forbundsdomstol, Tyskland) ved afgørelse af 29. juli 2021, indgået til Domstolen den 31. august 2021, i sagen

Verband Sozialer Wettbewerb eV

mod

famila-Handelsmarkt Kiel GmbH & Co. KG,

har

DOMSTOLEN (Tredje Afdeling),

sammensat af afdelingsformanden, K. Jürimäe, og dommerne M. Safjan, N. Piçarra (refererende dommer), N. Jääskinen og M. Gavalec,

generaladvokat: N. Emiliou,

justitssekretær: fuldmægtig S. Beer,

på grundlag af den skriftlige forhandling og efter retsmødet den 19. oktober 2022,

efter at der er afgivet indlæg af:

- Verband Sozialer Wettbewerb eV ved Rechtsanwalt D. Marquardt,
- famila-Handelsmarkt Kiel GmbH & Co. KG ved Rechtsanwalt C. Rohnke,
- den tyske regering ved J. Möller og A. Hoesch, som befuldmægtigede,

* Processprog: tysk.

– Europa-Kommissionen ved B.-R. Killmann og N. Ruiz García, som befuldmægtigede,
og efter at generaladvokaten har fremsat forslag til afgørelse i retsmødet den 2. februar 2023,
afsagt følgende

Dom

- 1 Anmodningen om præjudiciel afgørelse vedrører fortolkningen af artikel 2, litra a), og artikel 10 i Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 98/6/EF af 16. februar 1998 om forbrugerbeskyttelse i forbindelse med angivelse af priser på forbrugsvarer (EFT 1998, L 80, s. 27) og af Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2005/29/EF af 11. maj 2005 om virksomheders urimelige handelspraksis over for forbrugerne på det indre marked og om ændring af Rådets direktiv 84/450/EØF og Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 97/7/EF, 98/27/EF og 2002/65/EF og Europa-Parlamentets og Rådets forordning (EF) nr. 2006/2004 (direktivet om urimelig handelspraksis) (EUT 2005, L 149, s. 22).
- 2 Denne anmodning er blevet indgivet i forbindelse med en tvist mellem Verband Sozialer Wettbewerb eV (herefter »VSW«), en tysk forening, der har til formål at sikre overholdelsen af konkurrenceretten, og familia-Handelsmarkt Kiel GmbH & Co. KG (herefter »familia«) – et handelsselskab, der sælger fødevarer – vedrørende forpligtelsen til at inkludere det pantbeløb, der skal betales af forbrugerne, i salgsprisen for varer, der sælges i pantbelagt returemballage.

Retsforskrifter

EU-retten

- 3 2., 6. og 12. betragtning til direktiv 98/6 har følgende ordlyd:
 - »(2) det er vigtigt at sikre et højt forbrugerbeskyttelsesniveau; [Det Europæiske Fællesskab] bør bidrage hertil gennem en særlig aktion, der støtter og supplerer medlemsstaternes politik vedrørende præcis, gennemskelig og utvetydig forbrugeroplysning om priserne på forbrugsvarer;
 - [...]
 - (6) pligten til at angive salgsprisen [...] bidrager i betydelig grad til at forbedre forbrugeroplysningen, da dette er den enkleste metode til at give forbrugerne de bedste muligheder for at vurdere og sammenligne varernes pris og således foretage et informeret valg baseret på enkle sammenligninger;
 - [...]
 - (12) ved hjælp af et regelsæt på fællesskabsplan er det muligt at sikre en ensartet og gennemskelig information til gavn for samtlige forbrugere i det indre marked; [...]«

- 4 Ifølge dette direktivs artikel 1 er »formålet med dette [direktiv] at fastsætte krav om angivelse af salgsprisen og prisen pr. måleenhed for varer, som udbydes af forhandlere til forbrugere, for at forbedre forbrugeroplysningen og lette en prissammenligning«.
- 5 Det nævnte direktivs artikel 2 fastsætter:
- »I dette direktiv forstås ved: [...]
- a) »salgspris«: den endelige pris for en måleenhed af varen eller en given mængde af varen, inklusive [merværdiafgift (moms)], og alle øvrige afgifter
- [...]«
- 6 Det samme direktivs artikel 3, stk. 1 og 4, bestemmer følgende:
- »1. Salgsprisen og prisen pr. måleenhed skal angives for alle de varer, der er nævnt i artikel 1 [...]
- [...]
4. Reklamer, hvori salgsprisen for de i artikel 1 omhandlede varer nævnes, skal ligeledes angive prisen pr. måleenhed, jf. dog artikel 5.«
- 7 I henhold til artikel 4, stk. 1, i direktiv 98/6 skal salgsprisen angives på en sådan måde, at den ikke kan misforstås, er umiddelbart synlig og let læselig.

Tysk ret

- 8 Følgende fremgår af § 1 i Preisangabenverordnung (bekendtgørelse om prisangivelser, herefter »PAngV«) af 18. oktober 2002 (BGBl. 2002 I, s. 4197) med overskriften »Almindelige bestemmelser« i den affattelse, der finder anvendelse på tvisten i hovedsagen:
- »1. Den, der med handel for øje eller erhvervsmæssigt eller regelmæssigt på anden vis tilbyder varer eller ydelser til forbrugere [...], eller som i egenskab af udbyder af varer eller ydelser reklamerer over for forbrugere og herved angiver priserne, skal angive de endelige priser, der skal betales, inklusive moms og andre priselementer (den samlede pris). [...]
- [...]
4. Såfremt der ud over vederlaget for en vare eller ydelse kræves betaling af en refundérbar sikkerhed, foretages en specifik angivelse af dette beløb ud over prisen for varen eller ydelsen og ikke et samlet beløb.
- [...]«

Twisten i hovedsagen og de præjudicielle spørgsmål

- 9 familia iværksatte en reklamekampagne for drikkevarer i pantflasker og yoghurt i pantglas ved hjælp af en folder, hvori pantbeløbet for denne emballage var angivet med tillægsoplysningen »samt pant på [...] EUR«.

- 10 Da VSW er af den opfattelse, at en sådan reklame, for så vidt som den ikke angiver den samlede pris, inklusive pant, for de varer, der er genstand herfor, er ulovlig, anlagde foreningen sag ved Landgericht Kiel (den regionale ret i første instans i Kiel, Tyskland) navnlig med påstand om, at den pågældende reklame ikke anvendes. Idet denne ret gav VSW medhold i sagen, iværksatte familia appel ved Oberlandesgericht Schleswig (den regionale appeldomstol i Slesvig, Tyskland), som gav familia medhold og ændrede den appellerede dom.
- 11 VSW har herefter iværksat revisionsanke ved Bundesgerichtshof (forbundsdomstol, Tyskland), som er den forelæggende ret. Den forelæggende ret er af den opfattelse, at sagens udfald afhænger af fortolkningen af bl.a. artikel 2, litra a), i direktiv 98/6.
- 12 Den forelæggende ret har anført, at PAngV's § 1, stk. 1, første punktum, idet den forpligter erhvervsdrivende til at angive de samlede priser for de varer, der sælges, inklusive moms, har til formål at gennemføre artikel 1, artikel 2, litra a), artikel 3 og artikel 4, stk. 1, i direktiv 98/6 i tysk ret. Den er imidlertid af den opfattelse, at besvarelsen af spørgsmålet om, hvorvidt det pantbeløb, der skal betales, når der købes en vare i pantflasker eller pantglas, skal inkluderes i salgsprisen som omhandlet i dette direktivs artikel 2, litra a), ikke fremgår klart af dette direktiv.
- 13 I anerkendelse af, at denne bestemmelse skal fortolkes ensartet i hele Den Europæiske Union og dermed uafhængigt af den omstændighed, at de tyske forbrugere i henhold til PAngV's § 1, stk. 4, er vant til, at pantbeløbet for pantflasker og pantglas angives separat, har den forelæggende ret henvist til dom af 7. juli 2016, Citroën Commerce (C-476/14, EU:C:2016:527, præmis 37), for at antage, at dette beløb udgør et obligatorisk og forudseeligt element i salgsprisen som omhandlet i artikel 2, litra a), i direktiv 98/6, som forbrugeren obligatorisk skal betale, og som udgør en del af den økonomiske modydelse for erhvervelsen af den pågældende vare. Den forelæggende ret har i denne forbindelse bemærket, at forbrugeren kun kan købe en drikkevare i genbrugsemballage i denne form for emballage, og at forbrugeren bør vide, hvad et sådant køb samlet set koster den pågældende, herunder med henblik på prissammenligning.
- 14 Denne ret har tilføjet, at vedtagelsen af PAngV's § 1, stk. 4, blev bestemt af den tyske lovgivers opfattelse, hvorefter forpligtelsen til at angive den endelige pris for en vare som summen af prisen på denne vare og pantbeløbet visuelt havde en negativ indvirkning på genbrugsemballage i forhold til engangsemballage. Denne bestemmelse har således til formål dels at gøre det muligt for forbrugerne uden vanskeligheder at sammenligne priserne på varerne, dels at fremme anvendelsen af genbrugsemballage som en miljøpolitisk foranstaltning.
- 15 På denne baggrund har Bundesgericht (forbundsdomstol) besluttet at udsætte sagen og at forelægge Domstolen følgende præjudicielle spørgsmål:
 - »1) Skal udtrykket »salgspris« som omhandlet i artikel 2, litra a), i [direktiv 98/6] fortolkes således, at det pantbeløb, som forbrugeren skal betale ved køb af varer i pantflasker eller pantglas, skal indgå heri?
 - 2) Såfremt det første spørgsmål besvares bekræftende:

Kan medlemsstaterne i henhold til artikel 10 i direktiv 98/6 opretholde bestemmelser, der afviger fra [artikel] 3, stk. 1 og 4, sammenholdt med artikel 2, litra a), i [direktiv 98/6], såsom [PAngV's] § 1, stk. 4, [...] hvorefter der, såfremt der ud over vederlaget for en vare kræves betaling af en refundérbar sikkerhed, skal foretages en [angivelse] ud over prisen for varen i stedet for at angive et samlet beløb, eller er dette i strid med princippet i direktiv 2005/29 om fuld harmonisering?»

Om de præjudicielle spørgsmål

Det første spørgsmål

- 16 Med dette spørgsmål ønsker den forelæggende ret oplyst, om artikel 2, litra a), i direktiv 98/6 skal fortolkes således, at det i denne bestemmelse fastsatte udtryk »salgspris« omfatter det pantbeløb, som forbrugeren skal betale ved køb af varer, der sælges i pantbelagt returemballage.
- 17 Hvad angår ordlydsfortolkningen af den pågældende bestemmelse definerer ordlyden af dette direktivs artikel 2, litra a), begrebet »salgspris« som »den endelige pris for en måleenhed af varen eller en given mængde af varen, inklusive moms, og alle øvrige afgifter«.
- 18 Som generaladvokaten har anført i punkt 31-35 i forslaget til afgørelse, kan pant for det første ikke sidestilles med en »afgift« som omhandlet i artikel 2, litra a), i direktiv 98/6, for så vidt som pantbeløbet ikke fremviser nogen af kendetegnene for en afgift, dvs. den er ikke en kilde til offentlige indtægter og indebærer ikke, at der leveres en modydelse.
- 19 For det andet skal salgsprisen som den endelige pris nødvendigvis omfatte de obligatoriske og forudseelige priselementer, dvs. elementer, som forbrugeren nødvendigvis skal betale, og som udgør en økonomisk modydelse for erhvervelsen af den pågældende vare (dom af 7.7.2016, Citroën Commerce, C-476/14, EU:C:2016:527, præmis 37).
- 20 En vare, der sælges i pantbelagt returemballage, kan således ikke erhverves uden denne emballage, og pantbeløbet udgør af denne grund »et obligatorisk forudseeligt element i salgsprisen«. Når emballagen returneres af forbrugeren til et salgssted, giver dette dog denne forbruger ret til refusion af pantbeløbet.
- 21 I det omfang forbrugeren har ret til at kræve, at sælgeren eller en anden erhvervsdrivende tager den pantbelagte returemballage retur og refunderer forbrugeren det betalte pantbeløb, skal dette beløb således ikke »obligatorisk« betales af forbrugeren og kan følgelig ikke anses for at være »endelig[t]« som omhandlet i artikel 2, litra a), i direktiv 98/6.
- 22 Selv om forbrugeren ikke af sig selv returnerer emballage, der er pantbelagt, således at beløbet herfor, når det er betalt, bliver til en endelig økonomisk byrde for forbrugeren, forholder det sig ikke desto mindre således, at returpantssystemer, således som generaladvokaten har fremhævet i punkt 52 og 55 i forslaget til afgørelse, indebærer, at dette beløb principielt kan refunderes, og at det er meningen, at det skal refunderes.
- 23 Det følger heraf, at det pantbeløb, som forbrugeren skal betale ved køb af en vare, der sælges i pantbelagt returemballage, ikke udgør et element i salgsprisen som omhandlet i artikel 2, litra a), i direktiv 98/6, således som dette er fortolket i den retspraksis, der er nævnt i nærværende doms præmis 19.

- 24 Denne konstatering drages ikke i tvivl af præmis 38 i dom af 7. juli 2016, Citroën Commerce (C-476/14, EU:C:2016:527), hvori Domstolen fastslog, at omkostningerne til transport af et køretøj fra en producent til en forhandler, som obligatorisk skal betales af en forbruger, udgør et element i salgsprisen som omhandlet i artikel 2, litra a), i direktiv 98/6. Der skal nemlig sondres mellem sådanne omkostninger, der tillægges salgsprisen for dette køretøj, og som forbrugeren obligatorisk skal betale, uden at de pågældende beløb efterfølgende kan tilbagebetales, og et pantbeløb som det i hovedsagen omhandlede, der, således som det er blevet anført i nærværende doms præmis 21, skal refunderes forbrugeren, når den pantbelagte returemballage returneres.
- 25 Konstateringen i nærværende doms præmis 23 understøttes i øvrigt af de med direktiv 98/6 forfulgte formål, der er angivet i direktivets artikel 1, sammenholdt med 6. betragtning hertil, nemlig at forbedre forbrugeroplysningen og lette en sammenligning af salgsprisen for varer, som udbydes af forhandlere til forbrugere, således at forbrugerne kan foretage et informeret valg. I denne henseende præciseres det i 12. betragtning til det nævnte direktiv, at det har til formål at sikre en ensartet og gennemskuelig information til gavn for samtlige forbrugere i det indre marked. Desuden skal den salgspris, der tilbydes forbrugerne, i overensstemmelse med det samme direktivs artikel 4, stk. 1, sammenholdt med 2. betragtning hertil, angives på en sådan måde, at den ikke kan misforstås, er umiddelbart synlig og let læselig, således at den nævnte information er præcis, gennemskuelig og utvetydig.
- 26 Eftersom, for det første, visse af disse varer kan belægges med pant, mens det ikke er tilfældet for andre, og, for det andet, størrelsen på pantbeløbene kan variere afhængig af emballagen, indebærer en inkludering af pantbeløbet i salgsprisen for varen en risiko for, at forbrugere kan foretage fejlbehæftede sammenligninger i denne henseende.
- 27 Derimod giver en særskilt angivelse af størrelsen på pantbeløbet ud over salgsprisen for en vare, der sælges i pantbelagt returemballage, forbrugerne mulighed for at vurdere og sammenligne priserne for en vare og foretage et informeret valg baseret på enkle sammenligninger i overensstemmelse med de formål, der forfølges med direktiv 98/6, og som er nævnt i nærværende doms præmis 25, og under iagttagelse af kravet i anden betragtning til dette direktiv om, at disse priser skal være gennemskuelige og utvetydige.
- 28 I denne sammenhæng er en almindelig oplyst, rimelig opmærksom og velunderrettet gennemsnitsforbruger i stand til at lægge prisen for varen sammen med pantbeløbet med henblik på at fastlægge størrelsen af det samlede beløb, som den pågældende skal betale på købstidspunktet (jf. analogt dom af 4.10.2007, Schutzverband der Spirituosen-Industrie, C-457/05, EU:C:2007:576, præmis 27 og den deri nævnte retspraksis).
- 29 Henset til ovenstående betragtninger skal det første spørgsmål besvares med, at artikel 2, litra a), i direktiv 98/6 skal fortolkes således, at det i denne bestemmelse fastsatte udtryk »salgspris« ikke omfatter det pantbeløb, som forbrugeren skal betale ved køb af varer, der sælges i pantbelagt returemballage.

Det andet spørgsmål

- 30 Henset til besvarelsen af det første spørgsmål er det ufornuddent at besvare det andet spørgsmål.

Sagsomkostninger

- 31 Da sagens behandling i forhold til hovedsagens parter udgør et led i den sag, der verserer for den forelæggende ret, tilkommer det denne at træffe afgørelse om sagsomkostningerne. Bortset fra de nævnte parter udgifter kan de udgifter, som er afholdt i forbindelse med afgivelse af indlæg for Domstolen, ikke erstattes.

På grundlag af disse præmisser kender Domstolen (Tredje Afdeling) for ret:

Artikel 2, litra a), i Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 98/6/EF af 16. februar 1998 om forbrugerbeskyttelse i forbindelse med angivelse af priser på forbrugsvarer

skal fortolkes således, at

det i denne bestemmelse fastsatte udtryk »salgspris« ikke omfatter det pantbeløb, som forbrugeren skal betale ved køb af varer, der sælges i pantbelagt returemballage.

Underskrifter